Partea de final a cărții este rezervată Abrevierilor (p. 465-469), Bibliografiei (470-503) şi Ilustrațiilor (planşe şi hărți) (p. 504-612).

Metalurgia aramei în civilizațiile Precucuteni și Cucuteni este o lucrare ce cuprinde date de o însemnătate deosebită despre metalurgia aramei în eneoliticul de la est de Carpați şi până la Prut, dar şi pentru teritoriile din jur. Informațiile oferite sunt însoțite de un bogat set de imagini, hărți şi planşe în cea mai mare parte color. Tehnoredactarea greșită a unor cuvinte, prezența sau lipsa unor spații în ordonarea bibliografiei nu ştirbesc deloc din calitatea acestui studiu. Ion Mareş reuşeşte să capteze atenția prin volumul de muncă depus ce se observă în cele peste 600 de pagini, prin calitatea studiilor sale, prin metodele moderne utilizate şi prin folosirea studiilor interdisciplinare care au adus un mare plus în formularea unor concluzii.

Radu-Gabriel FURNICĂ

Tudor Soroceanu, *Die Kupfer- und Bronzedepots der frühen und mittleren Bronzezeit in Rumänien. Depozitele de obiecte din cupru și bronz din România. Epoca timpurie și mijlocie a bronzului*, Archaeologia Romanica, band V (eds. Radu Harhoiu, Svend Hansen şi Cornel Gaiu), Editura Accent, Cluj-Napoca/Bistrița 2012, 220 p., 72 pl. Ediție bilingvă (germană/română). Prefața editorilor scrisă de Svend Hansen.

Catalogul depozitelor de obiecte de cupru şi bronz din spațiul geografic ce astăzi corespunde teritoriului României şi care pot fi atribuite epocii timpurii şi mijlocii a bronzului a fost conceput ca fiind cel de-al IV-lea volum al seriei inițiate de Tudor Soroceanu – *Bronzefunde aus Rumänien*[1] şi este dedicat memoriei lui József Hampel.

Autorul, unul dintre puținii arheologi români deveniți o autoritate internațională în domeniu, mărturiseşte încă de la început faptul că „alcătuirea prezentului catalog a fost nutrită de speranța [..] de a putea oferi [...] o bază

[1] Volumele anterioare au apărut începând cu anul 1995, după cum urmează: T. Soroceanu (Hrsg), *Bronzefunde aus Rumänien*, Prähistoriche Archäologie in Südosteuropa 10, Berlin, 1995; T. Soroceanu (Hrsg), *Bronzefunde aus Rumänien II - Descoperiri de bronzuri din România (Beiträge zur Veröffentlichung und Detung äalterhallstattzeitlich Metallfunde in europäischem Zusammenhang)*, Biblioteca Muzeului Bistrița, Seria Historica 11, Bistrița/Cluj-Napoca, 2005; T. Soroceanu (Hrsg), *Bronzefunde aus Rumänien III - Descoperiri de bronzuri din România III*, Biblioteca Muzeului Bistrița, Seria Historica, Bistrița/Cluj-Napoca, 2008.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

documentară [...] meticulos întocmită, verificată şi completă, în vederea studierii depozitelor din fazele timpurie şi mijlocie ale epocii bronzului" (p. 9, 11). Din punctul nostru de vedere, T. Soroceanu şi-a atins aceste scopuri. Verificând informațiile deja vehiculate în literatura de specialitate, prin consultarea mărturiilor care s-au păstrat în arhivele şi depozitele muzeelor, autorul atrage atenția asupra confuziilor generate de diverse publicații anteriore, afirmând, fără rețineri sau menajamente, că „epicentrul greșelilor, lipsurilor și neconcordanțelor, îl constituie, fără nici un dubiu, lucrarea lui Mircea Petrescu-Dîmbovița"[2] (p. 9-10, 12). Revizuirea datelor prezentate în *Depozitele de bronzuri din România* a avut ca rezultat sesizarea unor carențe în documentare şi a unor erori în scrierea respectivei lucrări, precum omiterea unor depozite deja cunoscute (vezi indicarea localităților în Harta de la pagina 13) sau dublarea altora (Oradea III).

Prezentarea descoperirilor incluse în *Catalogul depozitelor/Katalog der Depotfunde* (p. 17-167) respectă, în aproape toate cazurile, aceeaşi structură: *Die Fundstelle, Fundumstände/Locul și condițiile descoperirii; Inhalt/technische details/Conținut și detalii tehnice; Datierung/Datare; Aufbewahrungsort/Loc de păstrare; Literatur/Bibiliografie; Bemerkungen/Observații*. Depozitele au fost ordonate pe provincii istorice şi în ordinea alfabetică a localității (cu unele scăpări, precum redarea descoperirilor de la Şandra înaintea celor de la Sângeorgiul de Mureş ş.a.; o altă scăpare a autorului o reprezintă şi indicarea doar în limba germană, nu şi în limba română, a apartenenței administrative a localităților).

Mai bine de jumătate din spațiul alocat catalogului propriu-zis este dedicat depozitelor găsite în Transilvania (p. 17-126) (cele de la Apa, Arcuș, Berea, „Bihar", Brașov, Bretea Mureșeană, Cehăluț, Covasna, Criț, Deva, Gaura, Hălchiu, Hărman, Ighiel, Oradea III, Pădureni, Păuliș, Pecica I, Periam, Rimetea, Roșiori, Rusu de Jos, Sângeorgiu de Mureș, Sânnicolau Român III, Sânandrei, Sânzieni, Săpânța, Sarmisegetuza I, Sarmisegetuza II, Satu Mare, Sebeș, Șimleul Silvaniei I, Șimleul Silvaniei II, Tilișca, „comitatul Torda", Vâlcele I, Vârghiș, Vărșand I, Vărșand II, Vărșand III), fapt de înțeles având în vedere numărul mare al descoperirilor din această parte a României, în raport direct cu dezvoltarea tehnologiei bronzului în regiunile avute în vedere. Catalogul este completat de puținele depozite ce pot fi atribuite epocii timpurii şi celei mijlocii a bronzului din Moldova (p. 127-139) (precum cele de la Borlești, Corbasca, Odobeşti, Parava) şi Muntenia (p. 140-166) (Bolboşi, Lopătari, Medgidia, Odăile-Podari, Ostrovu(l) Corbului I şi II, Predeal I, Râncăciov, Schitu (-Pângăleşti), Şerbăneşti, Sinaia, Slobozia, Tufa, Tulcea), cărora

[2] M. Petrescu-Dîmbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, București, 1977.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

autorul le-a adăugat cele 140 de reprezentări gravate, multe dintre ele arme, de pe pereții peşterii de la Nucu (jud. Buzău).

Premergătoarea *Hartă a depozitelor cuprinse în catalog, realizată de D. Spânu, după o schiță de T. Soroceanu* (p. 13) conține toate localitățile în care au fost descoperite depozite, împărțite în funcție de înregistrarea sau nu a acestora de către M. Petrescu-Dîmbovița (1977), cărora le-au fost adăugate şi cele greşit considerate depozite (omițându-l pe cel de la Criț) sau cu o încadrare cronologică eronată. Unele mici neconcordanțe apar între nominalizarea localităților pe hartă şi în textul catalogului precum: Şimleul Silvaniei pe hartă, Şimleu Silvaniei în catalog, ultima variantă fiind cea corectă ş.a.

Serioasa şi ampla cercetare întreprinsă de Tudor Soroceanu (ce s-a întins de-a lungul mai multor ani, după cum el însuşi mărturiseşte) a presupus şi verificarea locului și a condițiilor de descoperire a depozitelor. Încercarea de lămurire a acestor aspecte este deosebit de valoroasă prin prisma discuțiilor, tot mai dese în literatura de specialitate, cu privire la tiparele geografice ale depozitelor, subiectul constituind deja o temă de cercetare pentru T. Soroceanu în două articole anterioare[3]. Este un efort lăudabil, prin care s-a încercat eliminarea confuziile şi a informațiilor inexacte apărute în literatura de specialitate şi preluate şi de alți cercetători. Autorul ne sesizează şi încadrarea greşită a unor piese în depozite (cazul celor de la Larga, Iclod, Pecica, Vădastra), dar şi unele incorectitudini în atribuirea cronologică a altora. Totodată T. Soroceanu relevă şi încurcăturile apărute în legătură cu unele artefacte, cum este cazul unui topor cu disc din depozitul de la Apa (despre care autorul crede că s-a pierdut în intervalul cronologic 1971-1993), atenționându-ne asupra faptului că în catalogul expoziției *Comori ale epocii bronzului din România* din 1995[4], este reprodus un topor de la Someşeni în locul celui din depozitul de la Apa.

Bibliografia exhaustivă (cu peste 500 de titluri – p. 169-206), anexa constituită dintr-un tabel ce prezintă analizele grupului de lucru SAM[5], indicele de

---

[3] T. Soroceanu, *Die Fundumstände bronzezeitlicher Deponierungen – Ein Beitrag zur Hortdeutung beiderseits der Karpaten*, în T. Soroceanu (ed.) *Bronzefunde aus Rumänien*, Prähistorische Archäologie in Südosteuropa, Berlin, 1995, p. 21-35; Idem, *Die Fundplätze bronzezeitlicher Horte im heutigen Rumänien*, în S. Hansen, D. Neumann, T. Vachta (eds.), *Hort und Raum. Aktuelle Forschungen zu bronzezeitlichen Deponierungen in Mitteleuropa*, Topoi: Berlin Studies of the Ancient World, 2012, p. 227-254.

[4] V. Leahu, *Depozitul de la Apa*, în C. Stoica, M. Rotea, N. G. O. Boroffka (Hrsg.), *Comori ale epocii bronzului din România. Treasures of the Bronze Age in Romania*, Bucureşti, 1995, p. 65, 75-76, 97-98.

[5] S. Junghans, E. Sangmeister, M. Schröder, *Kupfer und Bronze in der frühen Metallzeit Europas. Studien zu den Anfängen der Metallurgie II, 2*, Berlin, 1968; Idem,

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

localităţi şi cele 72 de planşe (p. 221-292) cu explicaţia antemergătoare (p. 217-220), completează acest instrument util pentru toţi cei interesaţi de problema depozitelor de obiecte din cupru şi bronz găsite pe actualul teritoriu al României şi care pot fi atribuite epocii timpurii şi mijlocii a bronzului.

Parcurgând datele expuse în acest catalog cititorul află că există multe informaţii echivoce în literatura de specialitate, multiplele cauze ale greşelilor fiindu-ne sugerate de T. Soroceanu în diverse rânduri: imposibilitatea de a proba datele oferite de alţi cercetători, confuzii în privinţa geografiei şi a apartenenţei administrative a unor localităţi, preluări inexacte din alte studii, pierderea unor piese, apariţia fortuită a depozitelor, atribuirea cronologică şi tipologică defectuoasă a unor piese. Pe cât a fost posibil, autorul catalogului *Die Kupfer- und Bronzedepots der frühen und mittleren Bronzezeit in Rumänien. Depozitele de obiecte din cupru şi bronz din România. Epoca timpurie şi mijlocie a bronzului* a izbutit să recupereze informaţii şi să clarifice unele situaţii dar, din păcate, în unele cazuri, *status-quo*-ul iniţial al descoperirii rămâne pierdut definitiv.

Diana-Măriuca VORNICU

Carol Kacsó, *Repertoriul arheologic al judeţului Maramureş*, Bibliotheca Marmatia 3, Editura EUROTIP, Baia Mare, 2011, vol. I (628 p.) şi vol. II (318 p.), inclusiv: 6 hărţi generale tematice + 71 hărţi ale unităţilor administrative + 323 fig.

De curând, comunitatea ştiinţifică, breasla arheologilor şi nu numai a primit spre analiză o sinteză de dimensiuni apreciabile şi de mult timp aşteptată. Este vorba despre *Repertoriul arheologic al judeţului Maramureş*, semnat de cunoscutul arheolog dr. C. Kacsó, ale cărui competenţe şi preocupări constante timp de peste 50 de ani în domeniul arheologiei (mai ales în ceea ce priveşte epoca bronzului), sunt mult prea bine cunoscute publicului, pentru a mai necesita vreo detaliere în rândurile de faţă. Menţionăm doar faptul că de numele său – o prezenţă obişnuită în peisajul publicistic românesc şi din afara ţării noastre – se leagă o serie absolut impresionantă de lucrări şi descoperiri din zona Lăpuş (grupul cultural Lăpuş), de arheologia minieră/montană, de depozitele/descoperirile de bronzuri

Kupfer und Bronze in der frühen Metallzeit Europas. Studien zu den Anfängen der Metallurgie II, 4, Berlin, 1974.

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro